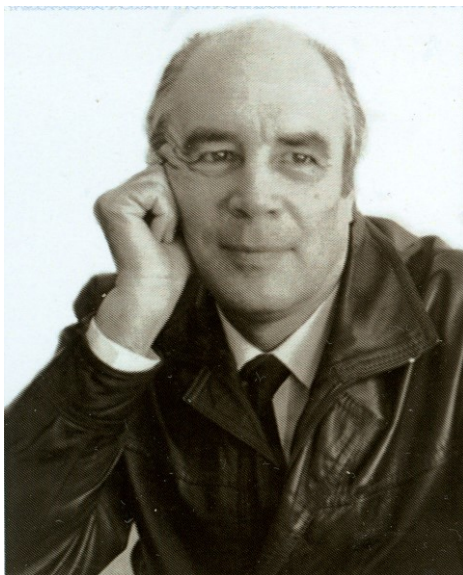

НАШІ ЮВІЛЯРИ ХРАМОВ ЮРІЙ ОЛЕКСІЙОВИЧ

14 травня 2013 року виповнилося 80 років Юрію Олексійовичу Храмову – фундатору київської школи істориків науки, доктору фізико-математичних наук, професору, завідувачу відділом історії науки і техніки Центру досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки імені Г.М. Доброва НАН України, Президенту Українського товариства істориків науки.

Ю.О. Храмов народився у Харкові в родині науковця. Навчався у Київському педагогічному інституті, після його закінчення 1956 року – на викладацькій роботі. 1960–1964 рр. працював науковим редактором Головної редакції Української Радянської Енциклопедії. З 1964 перейшов на роботу до видавництва «Наукова думка». З 1967 року – головний редактор, а з 1975 року – директор цього видавництва. За його керівництва «Наукова думка» стала центром академічного книговидання в Україні. Започатковано багатотомні наукові видання, тематичні енциклопедичні довідники, словники наукової термінології, наукову біографістику. Налагоджено тісну співпрацю видавництва з академічними інститутами.

З 1986 року Ю.О. Храмов – завідувач відділу історії науки і техніки Центру досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки імені Г.М. Доброва НАН України. За час його діяльності на чолі цього наукового підрозділу відділ став головним координаційним центром наукових студій у галузі і техніки в Україні. За безпосередньої підтримки Ю.О. Храмова в Україні створено мережу регіональних центрів з вивчення історії науки і

техніки, зокрема в Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут».

Ю. О. Храмов першим серед українських науковців захистив 1988 року докторську дисертацію зі спеціальності «Історія науки і техніки» в Інституті теоретичної фізики АН УРСР за темою «Історико-науковий аналіз виникнення та розвитку провідних фізичних шкіл першої половини ХХ ст. та їхнього внеску у створення основ сучасної фізики».

Багаторічний науковий доробок Ю. О. Храмова включає в себе понад 200 наукових праць, у тому числі 10 монографій і характеризується різноманітністю та глибиною наукових досліджень.

Головним досягненням його наукового пошуку стало започаткування нового наукового напрямку в Україні – школознавства, який виник в межах історії науки та наукознавства. Розроблена Ю. О. Храмовим авторська методологія заклала підвалини для студіювання історії науки через дослідження діяльності наукових шкіл. Він першим в Україні запропонував власну модель наукової школи, визначив її характерні ознаки, встановив роль наукового лідера. Успішно використав новаторську методологію в дослідженні процесу виникнення, становлення та розвитку наукових шкіл у галузі фізики у монографіях «Научные школы в физике» (1977 р.) та «История формирования и развития физических школ на Украине» (1991 р.).

Методологічні засади Ю. О. Храмова активно використовуються його учнями та послідовниками в дослідженні діяльності наукових шкіл та їхніх лідерів не лише у фізиці, але й в інших галузях науки, насамперед в природознавчих та технічних. Тобто, науковий доробок Ю. О. Храмова став тим ключем, який дає можливість визначити сутність та головні тенденції розвитку науки, як однієї з провідних галузей людської діяльності.

Не менш важливе значення має доробок Ю. О. Храмова у вивченні наукових біографій видатних українських вчених. Олюднення історії науки стало визначальною ознакою його наукових праць. Завдяки його науковому пошуку повернуті з небуття десятки імен видатних учених, у тому числі і тих, імена яких свідомо замовчувалися, бо були репресовані за часів сталінського режиму. Цей напрямок наукових студій автора знайшов відображення у його фундаментальних працях: «Фізика», «Біографія фізики» (1983 р.), «Історія фізики» (2006 р.), «Фізика. Історія фундаментальних ідей, теорій та відкриттів» (2012 р.), а також у колективній монографії «Природознавство в Україні на початку ХХ ст.» (2001 р.).

Ще одним плідним напрямом наукової творчості Ю. О. Храмова стало дослідження історії НАН України, у тому числі вчений став одним із перших у дослідженні становлення Української академії наук. Цей напрямок наукових студій знайшов втілення в колективних монографіях: «Рання історія Академії наук України. 1918 – 1921» (1993 р.) та «Історія Національної академії наук України. 1918 – 1998» (2000 р.).

Протягом останніх років у науковій діяльності Ю. О. Храмова виокремився ще один напрям – киевознавство. Учений став одним із авторів

довідкових видань: «Кияни» та «Київ» (2004 р.), за його редакцією вийшло тритомне видання «Нарис історії Києва» (2002 р.), а також «Визначні пам'ятки Києва» (2003 р.).

Наукові дослідження Ю. О. Храмова мають важливе практичне значення. Результати його наукового пошуку успішно використовуються у викладанні курсу історія науки і техніки та спецкурсів з історії природознавства у вищих навчальних закладах України, зокрема і в Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут».

Вагомою є і науково-організаційна діяльність Ю. О. Храмова. Він є головою спеціалізованої вченої ради із захисту докторських та кандидатських дисертацій за спеціальністю 07.00.07 – історія науки і техніки у Центрі досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки імені Г. М. Доброва НАН України. Безпосередньо за його керівництва захищено 6 докторських та 15 кандидатських дисертацій. З 1986 року Ю. О. Храмов очолює редакційну колегію періодичного наукового збірника «Нариси з історії природознавства і техніки», з 1997 року – біографічного щорічника «Імена України», з 2000 року – заступник головного редактора «Наука і наукознавство», з 2005 року – культурологічного часопису «Софія».

Значною мірою, якраз завдяки фундаментальному науковому доробку Ю. О. Храмова, його плідній науково-організаційній діяльності створено історію науки і техніки як окрему галузь сучасної української історичної науки. Своїм життєвим та науковим досвідом Юрій Олексійович щедро ділиться зі своїми учнями та послідовниками.

Редакційна колегія Вісника Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» Тематичний випуск: Історія науки і техніки щиро вітає Юрія Олексійовича Храмова з ювілеєм і зичить йому міцного здоров'я та нових творчих здобутків на ниві української історії науки.

Редакційна колегія,
колектив кафедри історії науки і техніки.